

Csathó: Örömmel rendezem... Páger: Örömmel játszom.....

Olvastam a könyvedet, a Zsellérekét, – mondta Páger Antal elismerő és nagyon jóleső gesztus kíséretében – mért nem írsz színdarabot: szépet, komolyat?

Megírtam a Hajnalodik című darabomat. A második, a harmadik felvonást már Pesten kellett írnom, mert egy torokműtét megszakította otthoni munkámat.

Páger időnként elolvasta, amit írtam és az ő hallatlan energiája és inspiráló művészete ott maradt mellettem akkor is, amikor már elment. Néha azt mondta: hű, de gyönyörű, néha pedig... de ezt hagyjuk. A regényírói bőbeszédűséget és a vezércikkízü körmondatokat egyáltalán nem honorálta és ebben méltó párja volt Csathó Kálmán, akit eddig csak civilben ismertem. Mint színházdirektort csak most. Civilben aranyos ember...

Egyszóval írtam, írtam. Hajnalban keltem itt is és hazagondoltam, hogy milyen csend van otthon.

A fogatok most ballagnak munkára, csak a járom zörren néha. Az ökrök komolyan bólogatva húzzák a szekeret, mintha azt mondanák: bizony az élet és a munka ilyen. El kell végezni. Aztán beállnak a barázdába s az eke nyomán omlik a hant, gőzölög a föld. Néha egy varjú károg a jegenyék csúcsán, néha csókák kiáltanak a derengő hajnalban. Aztán újra csend... csend, mintha békés álomba ölelne mindent a suttogó, mustszagú ős.

Otthon!

De itt? Gondolataimra rádübörgött a villamos, rázúgott a porszívógép és valami duhaj szőnyegporoló szétverte még a maradékot is.

Csak legalább kutya ugatott volna valahol! Vagy egy kakas szólt volna! De itt nem volt semmi, ami hazai. Elmaradtak mellőlem, mintha azt mondták volna: na, híres, majd meglátjuk, mit tudsz nélkülnünk...

Nem mondom: hiányoztak nagyon, de talán megéreztek, hogy én sohse leszek hűtlen hozzájuk, mert egyszer csak bekopogtatott hozzám a hazai föld, a táj s az ember. Csak a szemem kellett kicsit becsukni s a lelkem kinyitni. Aztán már jó volt minden.

A darab alakjai elnyomták a zajt, pedig nem szóltak egy szót se, csak megmutatták az örömet és a szenvedést, ami bennük volt.

Így volt ez mindig. Így volt ez már hétéves korban, amikor egy ív papírral, tintával és tollal kiementem a rétre, hogy regényt írjak Bodri haláláról, akit a vérszomjas erdész agyonlőtt, mert Bodri házőrzésen kívül vadorzással is foglalkozott.

Akkor azonban nem volt baj, ha az írás nem sikerült, de most baj lett volna, mert rettenetes felelősséget vettem magamra azokkal szemben, akik hittek bennem.

A darab közben elkészült.

A színházdirektor azt mondta: örömmel rendezem.

A művész: örömmel játszom.

A feleségem – aki titkárnőm és gépírónőm egyszemélyben – azt mondta, hogy ha ő gépelte volna, szebb lenne...

Én pedig azt mondom, hogy mindez felemelő, szép és igaz hálával gondolok valamennyiőjűkre, de végeredményben az a fontos, hogy mit mond az új ismerős, a: közönség!

(1940)

*

Megjelent a Színházi Magazinban, 1940. október 27-én. A Hajnalodik c. színmű bemutatója 1940. november 15-én este volt a pesti Magyar Színházban. Itt és kamaraszínházában, az Andrássy Színházban mintegy 50 előadást ért meg, ezen kívül szerte Magyarországon több, mint 30 városban vitték színpadra. A színmű szövege megjelent a Színházi Magazinban és – 2001-ben – kötetben is.